

بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رضایت از زندگی

(مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد)

دکتر محسن نوغانی^۱
دکتر احمد فولادیان^۲
حسن احمدی ازغندی^۳

چکیده:

هدف مقاله حاضر بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رضایت از زندگی می باشد. این مطالعه به صورت پیمایشی و با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای در بین ۴۲۵ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی مشهد در نیمسال اول سال ۱۳۸۹ با پرسشنامه ای خود اجرا انجام شده است. برای روایی پرسشنامه از روایی صوری و برای پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده که مقدار آن (۰/۷۸۰) می باشد.

در این پژوهش سرمایه اجتماعی با معرف های «مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و شبکه رابطه اجتماعی» با پرسشنامه ای محقق ساخته و «رضایت از زندگی» با پرسشنامه دینر اندازه گیری شده است. برای تحلیل داده ها از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه استفاده شده است.

نتایج پژوهش نشان می دهد که بین سرمایه اجتماعی با میزان رضایت از زندگی رابطه معنادار وجود دارد. همچنین بین متغیرهای مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و شبکه روابط اجتماعی با رضایت از زندگی هم رابطه معنادار وجود دارد. تحلیل رگرسیون چند متغیره نشان می دهد که متغیر شبکه روابط اجتماعی بیشترین اثر را در تبیین تغییرات رضایت از زندگی دارد.

کلیدواژه: سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، روابط اجتماعی، مشارکت اجتماعی، رضایت از زندگی

۱. استادیار جامعه شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد
۲. استادیار علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد
۳. فوق لیسانس جامعه شناسی و کارمند دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد Ahmadi_h_2005@yahoo.com

مقدمه:

انسان‌ها موجوداتی اجتماعی هستند که از ابتدای تولد تا هنگام مرگ در اجتماع به‌سر می‌برند و شادکامی و خرسندی آنها در زندگی اجتماعی در گرو روابط اجتماعی آنها می‌باشد. اجتماعی شدن انسان امری فردی نیست بلکه قائم به اجتماع می‌باشد. به‌عنوان مثال شیوه لباس پوشیدن، شیوه رفتار او در جمع، آداب و معاشرت و غیره همگی برخاسته از اجتماعی است که فرد در آنجا به دنیا آمده است و بر این اساس جامعه‌پذیر شده است. رضایت از زندگی به‌عنوان یک پدیده اجتماعی در نتیجه تعامل فرد با اجتماع حاصل می‌شود و بر این اساس پیامدهای آن نیز اجتماعی می‌باشد.

کووما-هانکانن^۱، ۲۰۰۱ به نقل از بخشی پور، ۱۳۸۴؛ یک فراتحلیل در زمینه رضایت از زندگی انجام دادند و دریافتند که رضایت کمتر از زندگی با خطر بالاتر خودکشی همبسته است. مه‌یر و دینر^۲، ۱۹۹۵؛ نشان دادند که رضایت از زندگی با سلامت روانی بالا همبسته است. هرچه میزان رضایت از زندگی بالاتر باشد فرد مستعد تجربه عواطف و احساسات مثبت است. مالتبای^۳ و هوران^۴، ۲۰۰۴؛ دریافتند افرادی که رضایت از زندگی بالاتری دارند از سبک‌های مقابله‌ای مؤثرتر و مناسب‌تر استفاده می‌کنند و از سلامت عمومی بالاتری برخوردارند. عدم رضایت از زندگی با وضعیت سلامتی ضعیف‌تر، علایم افسردگی، مشکلات شخصیتی، رفتارهای نامناسب بهداشتی و وضعیت ضعیف اجتماعی همبسته است. مایزر^۵ و دینر، ۱۹۹۵؛ نیز نشان دادند که رضایت از زندگی با سطح بالای سلامت روانی رابطه دارد. زولیک^۶ و دیگران، ۲۰۰۵؛ به این نتیجه رسیدند که میزان رضایت پایین از زندگی با سطوح سلامت جهانی و روانی و فعالیت‌های نوجوانان رابطه دارد. بری و گونل^۷، ۲۰۰۶؛ با بررسی نرخ خودکشی و میزان رضایت از زندگی و شادکامی به این نتیجه رسیدند که بین این متغیرها رابطه وجود دارد.

¹-Koiuama & Honkanen

²-Myers & Diener

³-Maltaby

⁴-Hvran

⁵-Mayzr

⁶-Zoellick

⁷-bray&Gvnl

در پژوهش دیگری تنو^۱، ۱۹۹۵ به نقل از کشاورز، ۱۳۸۸؛ دریافت که سلامت روابط اجتماعی، داشتن مسکن خوب و باورهای مذهبی ۳۶٪ و اریانس رضایت از زندگی را تبیین می‌کنند. در تحقیقات اخیر که توسط محققان دانشگاه توهوکو، مبنی بر بررسی تأثیر عدم حس رضایت از زندگی بر میزان خطر مرگ و میر صورت گرفته است، در مجموع احتمال مرگ در افرادی که از حس رضایت از زندگی برخوردار نبودند ۵۰ درصد بیشتر از افرادی بود که از زندگی راضی بودند. این افراد ۶۰٪ به دلیل بیماری‌های عروقی مانند ایست قلبی و ۹۰٪ به دلیل عوامل طبیعی جان خود را از دست دادند. (سایت پزشکان بدون مرز، ۱۳۸۶).

عوامل متفاوتی در رضایت از زندگی مشارکت دارند. برای مثال کیسون^۲ (۱۹۸۶) تعامل اجتماعی، دینر^۳ (۱۹۸۵) عوامل شخصیتی، جورج^۴ (۱۹۸۱) سطح درآمد و طبقه اجتماعی، ویلیتس و کرایدر^۴ (۱۹۸۸) مذهب را در میزان رضایت از زندگی مؤثر دانسته‌اند. مراد از رضایت‌زندگی، نگرش فرد، ارزیابی عمومی نسبت به کلیت زندگی خود و یا برخی از جنبه‌های زندگی، همچون زندگی خانوادگی و تجربه آموزشی است. (دینر، سان، لوکاس و اسمیت^۵، ۱۹۹۹)

تجربه شادکامی و رضایت از زندگی هدف برتر زندگی به شمار می‌رود و احساس غم و ناخرسندی اغلب مانعی در راه انجام وظایف فرد شمرده می‌شوند. (آناس^۶، ۱۹۹۳ به نقل از بیانی، ۱۳۸۶) رضایت از زندگی بازتاب توازن میان آرزوهای شخصی و وضعیت فعلی می‌باشد. به بیان دیگر هرچه شکاف میان سطح آرزوهای فرد و وضعیت عینی وی بیشتر گردد رضایتمندی او کاهش می‌یابد. (اینگهارت^۷، ۱۳۷۳) قضاوت‌ها و ارزشیابی‌های افراد می‌توانند مربوط به ابعاد گوناگون زندگی آنها باشد و در نهایت موجب تأثیرات مثبت در روابط آنها با سایر افراد و زمینه‌های فعالیت افراد در قلمروهای شغلی و آموزشی شود. (کینگ، لیوبویرسکی^۸ و دینر،

^۱ -Theo

^۲ -Gibson

^۳ -George

^۴ -Vyltys&Kraydr

^۵ -Diener&Sun&Lucas&Smith

^۶ -Annas

^۷ -Ayngehart

^۸ -King&Lyubomirsky

۲۰۰۳) میزان کم بها دادن به پدیده‌های مربوط به زندگی باعث تأثیرات منفی در روحیات افراد گردیده، موجب بروز مشکلاتی در بهداشت روانی و بدنی افراد می‌شوند. (فریش^۱، ۲۰۰۰)

سلیگمن^۲، ۲۰۰۲؛ در کتاب معروف «شادی اصیل» یا «شادکامی اصیل»^۳، داشتن خانواده، دوستان خوب، امکانات مالی مناسب، سلامت جسمی و ایمان و دینداری وغیره را به‌عنوان شادی‌های اصیل و پایدار (برای رسیدن به رضایت و سعادت در زندگی) برمی‌شمارد. در میان مؤلفه‌های خشنودی از زندگی می‌توان از امنیت اجتماعی، حمایت اجتماعی، میزان سلامت روانی و جسمی، وضعیت ازدواج، وضعیت سکونت، سطح پایگاه اجتماعی، جنس و سن نام برد. (کمپ و کراس^۴ ۱۹۹۹)

دیدگاه نظری ما در این تحقیق این است که رضایت از زندگی اگرچه برداشت و تلقی یا احساس خوب افراد از زندگی است، اما این احساس فردی بیشتر برساخته اجتماعی است تا برساخته روانی، زیستی، عاطفی یا فردی. از این‌رو با دیدگاهی اجتماعی که همان سرمایه اجتماعی است به تبیین این موضوع خواهیم پرداخت. (کلمن^۵، ۱۳۷۷) سرمایه اجتماعی جنبه‌ایی از یک ساخت اجتماعی بوده و تسهیل‌گر کنشهای افراد درون ساخت‌ها می‌شد.

از نظر رابرت پاتنام^۶ «سرمایه اجتماعی از مجموعه هنجارها و ارزش‌های موجود در سیستم-های فکری، علمی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی جامعه منتج می‌شود و این هنجارها و ارزش‌ها حاصل تأثیر نهادهای اجتماعی و اقتصادی ما است که دارای ویژگی اعتماد متقابل، تعامل اجتماعی، احساس هویت جمعی و گروهی است. (رابرت پاتنام، ۱۹۹۵) فوکویاما^۷، سرمایه سرمایه اجتماعی را یک هنجار اجتماعی محسوب می‌کند که همکاری بین دو یا چند نفر را تقویت می‌بخشد و آن را ویژگی عمل متقابل بین دو دوست می‌داند. او معتقد است که اعتماد، شبکه‌های ارتباطی و جامعه مدنی همگی محصول سرمایه اجتماعی هستند، نه این که خود سرمایه اجتماعی به حساب آیند. از نظر او هنجارهایی سرمایه اجتماعی هستند که به همکاری در

^۱ -Frisch

^۲ -Sligman

^۳ - Authentic Happiness

^۴ -Kemp & Krause

^۵ -Coleman

^۶ -Putnam

^۷ -Fukayama

گروه‌ها منجر شوند.

امروزه سرمایه اجتماعی نقش مهمی در زندگی اجتماعی افراد دارد، به طوری که آمارها نشان می‌دهد این دو متغیر باهمدیگر رابطه دارند. افزایش میزان طلاق، افزایش میزان خودکشی، کاهش پایبندی به تعهدات، کاهش رفت و آمدهای فامیلی، عدم رعایت قوانین، کاهش پایبندی به قواعد اخلاقی، استرس، اعتیاد و فشارهای روانی و غیره از پیامدهای عدم رعایت از زندگی می‌باشند و با مفاهیم سرمایه اجتماعی همچون اعتماد اجتماعی^۱، مشارکت اجتماعی^۲ و شبکه روابط اجتماعی^۳ رابطه دارند.

هدف ما در این مقاله ازسویی توصیف سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی در بین دانشجویان می‌باشد. ازسویی دیگر این که سرمایه اجتماعی تا چه مقدار رضایت از زندگی دانشجویان را تبیین می‌کند. براساس توضیحاتی که ارائه شد این مقاله به دنبال پاسخ به این پرسش است که آیا سرمایه اجتماعی بر رضایت از زندگی تأثیر دارد؟

هدف کلی مقاله: تبیین تأثیر سرمایه اجتماعی بر رضایت از زندگی است و همچنین درصدد است تا به اهداف جزئی تر زیر دست یابد:

- الف- تبیین رابطه اعتماد اجتماعی و رضایت از زندگی.
- ب- تبیین رابطه شبکه روابط اجتماعی و رضایت از زندگی.
- ج- تبیین رابطه مشارکت اجتماعی و رضایت از زندگی.

سؤال اصلی مقاله این است که آیا بین سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه وجود دارد؟ سؤالات فرعی نیز عبارتند از:

- آیا بین اعتماد اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه وجود دارد؟
- آیا بین شبکه روابط اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه وجود دارد؟
- آیا بین مشارکت اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه وجود دارد؟

¹ -Social Trust

² -Social Participation

³ -Social Relations Network

مبانی نظری تحقیق

نظریه‌های سرمایه اجتماعی

فرانسیس فوکویاما^۱ «سرمایه اجتماعی را مجموعه هنجارهای موجود در سیستم اجتماعی می‌داند که موجب ارتقای سطح همکاری اعضای جامعه و پایین آمدن سطح هزینه‌های تبادلات و ارتباطات سیستم اجتماعی می‌شود. همچنین سرمایه اجتماعی مجموعه معینی از هنجارها و یا ارزش‌های غیررسمی می‌باشد که اعضای گروهی که همکاری و تعاون میانشان برقرار است، در آن سهم هستند. یکی از منابع اصلی برای تولید سرمایه اجتماعی در سطح جهان، خانواده است که باعث می‌شود زمینه پیوند و اعتماد بین افراد به وجود بیاید.» (فوکویاما، ۱۳۷۹، ۱۱) از نظر فوکویاما، سرمایه اجتماعی می‌تواند از هنجار روابط متقابل دو دوست گرفته تا آموزه‌های پیچیده‌ای را دربرگیرد که به‌طور مشروح بیان شده‌اند، این هنجارها باید در روابط بالفعل آدمیان به‌طور عینی مصداق بیابند، هنجار روابط متقابل به‌طور بالقوه در روابطی که با همه مردم داریم، وجود دارد ولی فقط در رابطه با دوستانمان است که از قوه به فعل درمی‌آید. با این تعریف، اعتماد، شبکه‌ها، جامعه‌مدنی و امثالهم که با سرمایه اجتماعی مربوط‌اند، تماماً محصول جانبی این پدیده‌اند که در نتیجه سرمایه اجتماعی به وجود می‌آیند، ولی خود سرمایه اجتماعی را تشکیل نمی‌دهند.

کلمن^۲ «سرمایه اجتماعی را منابع و انرژی‌های نهفته در جامعه می‌داند که سبب فعال شدن ارتباطات، در میان مردم می‌شود. این منابع اعتماد، همدلی، تفاهم و ارزش‌های مشترکی می‌باشد که شبکه انسانی و اجتماعی را به هم متصل می‌کند و امکان کارهای دسته جمعی را فراهم می‌سازد. سرمایه اجتماعی منبعی است که می‌تواند سطح روابط فردی را به سطح روابط اجتماعی ارتقاء دهد و دو عنصر اساسی دارد: ۱) ساختار اجتماعی؛ ۲) کنش‌های کنشگران؛ اعتماد، اختیار، تعهدات، انتظارات و هنجارها به‌عنوان سرمایه اجتماعی می‌باشند. نقش گروه‌های نخستین مانند: خانواده، دوستان، همسایگان و محله در تولید سرمایه اجتماعی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.» (کلمن، ۱۳۷۷) «کلید واژه اصلی در مطالعات کلمن، اعتماد است. او معتقد است که مفهوم

1. Francis, Fukuyama

2. Jame, Coleman

سرمایه اجتماعی، نشان دهنده آن است که چگونه ساختار اجتماعی یک گروه (شامل تعلقات و تعاملات اجتماعی یک گروه) می‌تواند به‌عنوان منبعی برای افراد آن گروه عمل نماید. کلمن وجود سرمایه اجتماعی را در اعتماد، اطلاع‌رسانی و ضمانت اجرایی کارآمد، روابط اقتدار و میزان تکالیف (تعهد اجتماعی) در گروه می‌داند.

پیر بوردیو^۱ «چهارنوع سرمایه را شناسایی کرده‌است که عبارتند از: شکل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و نمادی. شکل اقتصادی سرمایه که بلافاصله قابل تبدیل به پول است مانند دارایی‌های منقول و ثابت. سرمایه فرهنگی نوع دیگر سرمایه است که در یک سازمان وجود دارد مانند تسهیلات عالیه اعضای سازمان که این سرمایه نیز در برخی موارد و تحت شرایطی قابل تبدیل به سرمایه اقتصادی است. سرانجام شکل دیگر سرمایه، سرمایه اجتماعی است که بر ارتباط و مشارکت اعضای یک سازمان توجه دارد و می‌تواند به‌عنوان ابزاری برای رسیدن به سرمایه‌های اقتصادی باشد. (الوانی و شیروانی، ۱۳۸۰، ۵)»

به عبارت دیگر، سرمایه اجتماعی، حاصل جمع بالقوه و بالفعلی است که نتیجه شبکه بادوامی از روابط نهادینه شده آشنایی و شناخت متقابل بین افراد و به عبارت ساده‌تر، عضویت در یک گروه است. شبکه‌ای که هر یک از اعضای خود را از پشتیبانی سرمایه جمعی برخوردار می‌کند و آنان را مستحق اعتبار می‌سازد. این روابط ممکن است فقط درحالت عملی در مبادلات مادی یا نمادینی که آنان را در حفظ آن روابط کمک می‌کند، وجود داشته باشد. روابط مذکور را همچنین می‌توان با به کارگیری یک اسم مشترک (نام خانوادگی، طبقه، طایفه، مدرسه، حزب و غیره) به لحاظ اجتماعی، برقرار و تضمین کرد و یا مجموعه‌کاملی از اعمالی که به‌طور همزمان، برای فرم دادن و آگاه کردن کسانی طراحی شده باشد که در معرض آن روابط قرار گرفته‌اند. بدین‌سان حجم سرمایه اجتماعی مورد تملک یک فرد، به اندازه شبکه پیوندهایی بستگی دارد که او می‌تواند به طرزی مؤثر بسیج کند و مضافاً به حجم سرمایه اقتصادی، فرهنگی یا نمادین در تصرف افراد وابسته است.

1-pierr, Bourdieu

پاتنام^۱: «سرمایه اجتماعی مجموع منابعی می‌باشد که از طریق روابط بین افراد شبکه‌های اجتماعی و هنجارهای متقابل و اعتماد تولید می‌شود. سرمایه اجتماعی، به بیان ویژگی‌هایی از یک سازمان و یا ساختار اجتماعی می‌پردازد. ویژگی‌هایی همچون اعتماد، هنجارها و شبکه‌هایی که جامعه را در فعالیت‌های هماهنگ، کارآمد می‌سازد و انجام کارهای بزرگی را که بدون سرمایه اجتماعی دست نیافتنی هستند، ممکن می‌سازد. سرمایه اجتماعی اساس هویت، شناسایی و اعتبار جامعه می‌باشد که از طریق اعتمادسازی، مردم را به تعاملات و تعلقات اجتماعی، برای رسیدن به اهداف مشخصی، ترغیب می‌کند. عناصر اساسی سرمایه اجتماعی تعهد و اعتماد متقابل، ارزش‌ها و هنجارهای مشترک، احساس تعلق، صداقت و تعاملات اجتماعی می‌باشد. (پاتنام، ۱۳۸۰)»

در واقع، پاتنام، سرمایه اجتماعی را مجموعه مفاهیمی چون: اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها می‌داند که موجب ایجاد ارتباط و مشارکت بهینه یک اجتماع می‌شود و در نهایت منافع متقابل آنان را تأمین خواهد کرد. از نظر وی اعتماد و ارتباط متقابل اعضا در شبکه به‌عنوان وسیله‌ای برای رسیدن به توسعه سیاسی و اجتماعی در سیستم‌های مختلف سیاسی است.

نظریه‌های رضایت از زندگی

آبراهام مازلو^۲ نظریه سلسله مراتب نیازها و رضایت از زندگی را ارائه کرده است، که از مشهورترین نظریه‌های انگیزه‌ای است. او اساس فرض خود را بر این گذاشته که در درون هر انسان هفت دسته، نیاز وجود دارد، این نیازها عبارتند از: ۱- نیازهای فیزیولوژی ۲- نیاز به ایمنی ۳- نیازهای اجتماعی ۴- نیاز به احترام ۵- خود شکوفایی ۶- معرفت‌پذیری ۷- زیبایی‌شناسی. بر اساس این نظریه برای افزایش رضایتمندی افراد باید ابتدا سعی کرد نیازهای اولیه افراد مانند خوراک، پوشاک، مسکن و سایر نیازهای فیزیولوژی را تأمین نمود، در مراحل بعدی، مسأله امنیت شغلی، نیازهای ارتباطی در کار و نیاز به احترام مطرح می‌باشد. در آخر نیز به قول مازلو، آنچه فرد می‌تواند باشد، باید بشود که همان خود شکوفایی است. (پسندیده، ۱۳۸۶، ۲۷) در

1-Robert, Putnam

2-Abraham, Maslow

واقع، نظریه سلسله‌مراتب نیازهای مازلو، برای پیش‌بینی توسعه و افزایش رضایت از زندگی در کشورها در طول زمان استفاده می‌شود. نظریه مازلو می‌خواهد به این پرسش پاسخ دهد که کدام سیاست به سرعت رضایت از زندگی را افزایش می‌دهد؟ این نظریه، همچنین می‌تواند چگونگی توسعه ملی را توصیف کند و رضایت از زندگی آنها را بهبود بخشد.

نظریه دینر: مقیاس رضایت از زندگی^۱ توسط روان‌شناس معاصر، به نام دینر تهیه شده است که دارای پنج سؤال می‌باشد و هر یک از این سؤال‌ها، یک مقیاس هفت درجه‌ای (کاملاً مخالف، مخالف، نسبتاً مخالف، نظری ندارم، نسبتاً موافق، موافق و کاملاً موافق) را شامل می‌شود. که سؤالات به این شرح می‌باشد: «زندگی من در بیشتر جنبه‌ها با ایده‌آل‌هایم تطبیق دارد، شرایط زندگی‌ام عالی است، از زندگی‌ام راضی هستم، تا اینجا چیزهایی را که در زندگی‌ام خواسته‌ام، به دست آورده‌ام، اگر می‌توانستم در زندگی به عقب برگردم، تقریباً هیچ چیز را عوض نمی‌کردم.» اعتبار^۲ و روایی^۳ این مقیاس در مطالعات متعدد بررسی شده‌است. به طوری که دینر و دیگران (۱۹۸۵) در نمونه‌ای متشکل از ۱۷۶ دانشجوی دوره کارشناسی ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس را ۰/۸۷ عنوان کرده‌اند. لوئیس و شیوین (۱۹۹۹) در یک بررسی اعتبار این مقیاس را مناسب ارزیابی کردند. زوکوتو (۲۰۰۲) اعتبار مقیاس رضایت از زندگی را در بین ملیت‌های مختلف خوب ارزیابی کرده‌اند. ضریب پایایی مقیاس یادشده در بررسی‌های گریفین و هیوینر (۲۰۰۰) ۰/۷۵، گیلین (۲۰۰۰) ۰/۹۱ می‌باشد. (بیانی، ۱۳۸۶، ۱۵)

لوئیس کریزبرگ^۴ در کتاب خود تحت عنوان «جامعه‌شناسی تضاد اجتماعی» با استفاده از نظریه‌های متعدد سه منشاء اساسی را برای نارضایتی تعیین می‌نماید. این سه منشاء اگرچه از مناظر و دیدگاه‌های متعدد موضوع نارضایتی را مورد تدقیق قرار داده‌اند، اما اجمالاً بر یک نکته وفاق دارند و بر این نکته تأکید می‌کنند که منشاء نارضایتی را باید در نابرابری و ارزیابی ناشی از آن جستجو کرد. این سه منشاء یا سه نگرش متفاوت را می‌توان به شرح ذیل دسته‌بندی کرد: اولین نگاه براهمیت محرومیت مطلق در افراد تأکید می‌نماید. نگاه دوم بر ناسازگاری بین

1-Life Satisfaction Scale

2-Reliability

3-Validity

4-Kerisberg, Louis

موقعیت‌های متفاوتی که افراد در زندگی اجتماعی خود با آن مواجه‌اند تأکید دارد و بالاخره نگاه سوم به تغییراتی که در طول زمان در آنچه که مردم دارند و آنچه تصور می‌کنند باید داشته باشند، اشارت دارد. (کریزبرگ، ۱۹۷۳، ۶۸)

دورکیم درباره رابطه میان انسان و نیازها و اهداف یا آرزوهایش بحث می‌کند و معتقد است که در شرایط اجتماعی مستحکم و پایدار، آرزوهای انسان‌ها از طریق هنجارها تنظیم و محدود شده است. با ازم پاشیدگی هنجارها و لذا از بین رفتن کنترل آرزوها، آنومی یا یک وضعیت آرزوهای بی‌حد و حصر^۱ به وجود می‌آید. از آنجا که این آرزوهای بی‌حد طبعاً نمی‌توانند ارضاء و اشباع شوند، در نتیجه یک وضعیت نارضایتی اجتماعی دائمی پدید می‌آید. (رفیع پور، ۱۳۷۸، ۱۸)

از نظر مرتون احساس محرومیت نسبی، حالتی روانی و احساس کمبودی است که فرد پس از مقایسه با فرد یا گروهی که برای او الگو مرجع مقایسه است، بروز می‌کند. اصطلاح این مفهوم به‌طور بنیانی از این جهت نافع است که از آن می‌توان احساس عدم رضامندی را محاسبه کرد. به نظر می‌رسد این حالت زمانی پدید می‌آید که گروه مرجع از مشروعیت بالایی در نزد فرد برخوردار باشد ولی فاصله فرد تا آن زیاد باشد. (مرتون، ۱۹۶۸، ۲۶۸)

سلیگمن^۲ در کتاب معروف «شادی اصیل» یا «شادکامی اصیل»، خانواده، داشتن دوستان خوب، امکانات مالی مناسب، سلامت جسمی، ایمان و دینداری و غیره را به‌عنوان شادی‌های اصیل و پایدار (برای رسیدن به رضایت و سعادت در زندگی) بر می‌شمارد.

چارچوب نظری

در این تحقیق، پس از بررسی نظریات محققان مختلف، به نظر می‌رسد، نظریات پاتنام و بوردیو ارتباط بیشتری با موضوع پژوهش داشتند. به این دلیل که هر دو اندیشمند، تعریفی کارکردی از سرمایه اجتماعی ارائه کرده‌اند و هر دو تحلیل خود را از سطح خرد شروع می‌کنند و سپس به سطوح میانی و کلان می‌رسند. به‌طور مثال پاتنام، در بحث از مهمترین مؤلفه‌های

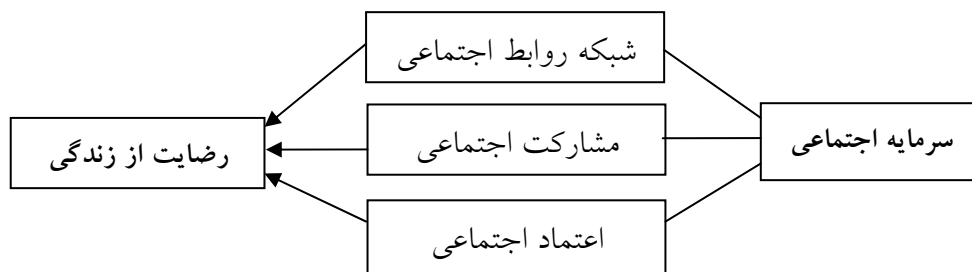
1-unlimited Aspirations

2-Seligman

سرمایه اجتماعی، به شبکه افراد و تعلق گروهی شان اشاره می‌کند و معتقد است که این عنصر در کنار سایر عناصر، موجب ایجاد ارتباط و مشارکت بهینه در اجتماع و در نهایت بهبود رضایت از زندگی آنها می‌شود. از نظر وی، اعتماد و ارتباط متقابل اعضا در شبکه، به عنوان وسیله‌ای برای رسیدن به رضایت از زندگی بالاتر مطرح است. همچنین وی معتقد است که سرمایه اجتماعی، شبکه‌ها، هنجارها و اعتمادی است که مشارکت کنندگان را قادر می‌سازد تا به طور مؤثرتری با همدیگر کنش داشته باشند و اهداف مشترکشان را پیگیری نمایند. او بر این باور است این منابع خصلتی خود تقویت کننده دارند و باعث ارتقاء همکاری، مشارکت اجتماعی، اعتماد متقابل و رفاه اجتماعی می‌گردند. سرمایه اجتماعی در نظر پاتنام، یک رابطه پیوسته و متقابل بین شبکه اجتماعی، اعتماد، مشارکت و تعهد است.

بورديو نیز با تأکید بر شبکه اجتماعی آن را منبعی برای دستیابی به اهداف و تسهیل کنش می‌داند. بنابراین، در این تحقیق با ادغام نظریات بورديو و پاتنام سعی شده مدل تحلیلی تحقیق باتوجه به اهداف تحقیق ساخته شود.

در نظریات مرتبط با رضایت از زندگی، ضمن این که در این تحقیق از پرسشنامه مقیاس رضایت از زندگی (SWLS) استفاده شده است، همانطور که قبلاً توضیح داده شد، پایایی و روایی این پرسشنامه استاندارد در بسیاری از تحقیقات داخل و خارج به اثبات رسیده است، به طوری که در بسیاری از تحقیقات آلفای کرونباخ آن در حد بسیار و خوب و مطلوب ارزیابی شده است. مدل علمی پژوهشی به صورت زیر است.

فرضیات تحقیق:

فرضیه اصلی این است که بین سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی عبارتند از:

- بین اعتماد اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه وجود دارد.
- بین شبکه روابط اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه وجود دارد.
- بین مشارکت اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه وجود دارد.

پیشینه تحقیق:

غفاری و اونق (۱۳۸۵)، در تحقیقی تحت عنوان «سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی» در سه منطقه مختلف شهر گنبدکاووس به بررسی رابطه دو متغیر پرداخته‌اند. شاخص‌های مورد استفاده برای سنجش کیفیت زندگی عبارتند از وضعیت سلامت و تغذیه، وضعیت آموزش، گذران اوقات فراغت، کیفیت مادی، کیفیت محیطی، بهزیستی روانی. برای سنجش سرمایه-اجتماعی نیز از شاخص‌های اعتماد اجتماعی، ارتباطات، بده بستان، امنیت محلی و کیفیت دسترسی به خدمات عمومی استفاده شده است. تحلیل آماری داده‌ها نشان می‌دهد که رابطه بین دوسازه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی دار است.

باینگانی (۱۳۸۸)، به بررسی تأثیر اشکال سرمایه بر رضایت از زندگی در بین جوانان شهرستان پاره پرداخته است. داده‌های این پژوهش به روش پیمایشی و از طریق مصاحبه با ۴۱۰ نفر از جوانان ۱۵-۲۹ سال جمع‌آوری شده است. نتایج توصیفی نشان داده است که میزان سرمایه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوانان در حد متوسط و میزان رضایت از زندگی آنها نیز در حد متوسط است. نتایج تحلیلی بیانگر آن است که مجموع سرمایه‌های فوق تنها ۱۱ درصد از متغیر رضایت از زندگی را تبیین می‌کند و در این میان سرمایه فرهنگی بیشترین نقش تبیین کنندگی را در زمینه رضایت از زندگی دارد.

بیانی و همکاران (۱۳۸۶)، به بررسی اعتبار و روایی مقیاس رضایت از زندگی SWLS (دینر و دیگران، ۱۹۸۵) پرداخته‌اند. بدین منظور ۱۰۹ دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر این مقیاس را تکمیل کردند. اعتبار مقیاس رضایت از زندگی (SWLS) با استفاده از روش آلفای کرونباخ $0/83$ و با روش بازآزمایی $0/69$ به دست آمد. روایی سازه مقیاس رضایت از زندگی از طریق روایی همگرا با استفاده از فهرست شادکامی آکسفورد OHI

(آرگیل، ۲۰۰۱) و فهرست افسردگی بک (BDI) (بک و دیگران، ۱۹۶۱) برآورد شد. این مقیاس (SWLS) همبستگی مثبت با فهرست شادکامی آکسفورد (OHI) و همبستگی منفی با فهرست افسردگی بک (BDI) نشان داد. بر اساس نتایج این پژوهش، مقیاس رضایت از زندگی (SWLS) یک مقیاس مفید در پژوهش‌های روان‌شناختی ایرانی است.

لهسایی زاده و مرادی (۱۳۸۶)، در تحقیقی به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و سلامت روان در میان افراد مهاجر در شهر کرمانشاه پرداخته‌اند. روش تحقیق پیمایشی بوده و از طریق ابزار پرسش‌نامه انجام شده است. جامعه آماری مورد مطالعه مهاجران وارد شده به شهر کرمانشاه بوده است. تعداد ۶۰۰ نفر از جامعه آماری به شیوه تصادفی سیستماتیک با استفاده از جدول نمونه‌گیری لین برای مطالعه انتخاب شدند. برای سنجش سلامت روانی از فرم ۲۸ سؤالی سازمان جهانی بهداشت و همچنین فرم ۹۰ سؤالی SCL-90 و برای سنجش سرمایه اجتماعی از سه شاخص اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی و مشارکت اجتماعی استفاده شده است. نتایج ضریب همبستگی نشان می‌دهد که بین سلامت روانی و متغیرهای تحصیلات، سن، مدت اقامت، اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی و مشارکت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. نتایج نشان می‌دهد که رابطه بین دوسازه سرمایه اجتماعی و سلامت روان افراد مهاجر در سطح بالایی معنادار می‌باشد و هراندازه افراد در ساختار اجتماعی جدید دارای سرمایه اجتماعی بالاتری باشند سلامت روان آنها در جامعه جدید در وضعیت بهتری قرار خواهد گرفت.

شارع پور و حسینی‌راد (۱۳۸۷)، به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی در بین جوانان ۱۵-۲۹ سال شهر بابل پرداخته‌اند. برای دستیابی به اهداف مذکور، ۳۸۲ نفر از شهروندان ۱۵-۲۹ ساله شهر بابل به روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای انتخاب و بررسی شدند. نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که مؤلفه‌های ارتباطات دوستانه، اعتماد به دوستان، اعتماد به همسایگان، روابط همسایگی و انجام فعالیت‌های داوطلبانه، همبستگی معنی‌داری با مشارکت ورزشی دارند. براساس نتایج رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر، متغیرهای عضویت داوطلبانه، اعتماد به دوستان، وضعیت اقتصادی خانواده و ارتباطات دوستانه به ترتیب مهمترین تبیین کننده‌های مشارکت ورزشی‌اند. یافته‌های تحقیق حاضر تا حدود زیادی مؤید نظریه پوتنام درباره تأثیر غالب عضویت داوطلبانه در انجمن‌ها و سازمان‌ها بوده است.

زاهدی و دیگران(۱۳۸۸)، رابطه سرمایه اجتماعی با رفاه اجتماعی را در شهر تهران مورد بررسی قرار داده‌اند. روش این تحقیق پیمایشی است و از ابزار پرسشنامه برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. حجم نمونه مورد بررسی ۲۹۹ نفر شهروندان تهرانی است که به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که شاخص‌هایی از سرمایه اجتماعی که در جامعه مورد مطالعه، از وضعیت بهتری برخوردارند شاخص‌هایی هستند که به اصطلاح به آنها سرمایه اجتماعی سنتی می‌گویند و به وجوه سنتی جامعه مربوط می‌شوند (مشارکت غیررسمی مذهبی و خیریه‌ای) و شاخص‌هایی که با زندگی مدرن منطبق‌اند (سرمایه اجتماعی مدرن) از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند. (اعتماد نهادی، اعتمادتعمیم یافته، انسجام اجتماعی و مشارکت رسمی) نتایج نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی، رابطه مثبتی با رفاه اجتماعی دارد. همچنین کلیه شاخص‌های مطرح در این تحقیق برای سرمایه اجتماعی (اعتماد، هنجارهای اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی) نیز با رفاه اجتماعی رابطه مثبتی دارند و نتایج بدست آمده منطبق با آرای پاتنام است.

وحیدا و دیگران(۱۳۸۲)، در پژوهشی به بررسی رابطه میزان سرمایه اجتماعی دانشجویان با نحوه تعریف و برداشت آنان از جنبه‌های اجتماعی هویت خود پرداخته‌است. تعداد ۷۰۰ نفر دانشجوی به‌عنوان گروه نمونه از یازده دانشگاه دولتی روزانه شهر تهران با استفاده از روش نمونه‌گیری مطابق متناسب انتخاب شدند. در این تحقیق سرمایه اجتماعی یک شاخص ترکیبی است که شامل احساس تعهد، تعلق و اعتماد افراد به نهادها و گروه‌های اجتماعی و نیز بیانگر سطح علاقه آنان به تعاملات اجتماعی (عضویت آنان در گروه‌های اجتماعی) می‌باشد. نتایج پژوهش حاضر که با دو روش توصیفی و همبستگی انجام شده است، فرضیه اصلی تحقیق را به قرار زیر به اثبات رساند: بین میزان سرمایه اجتماعی دانشجویان و نحوه تعریف آنان از جنبه‌های اجتماعی هویت خود، همبستگی مثبت و معنادار و نسبتاً ضعیفی وجود دارد. این یافته نشان می‌دهد، تقویت و رشد سرمایه اجتماعی دانشجویان به تقویت هویت اجتماعی آنان منجر می‌شود.

نیلسون^۱ و همکاران(۲۰۰۶) در تحقیقی به بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی و کیفیت

زندگی سالمندان در روستاهای بنگلادش پرداخته‌اند. هدف اصلی این محققان تشخیص عوامل تعیین‌کننده تأثیرگذار بر کیفیت زندگی بود، و تحقیق در مورد همبستگی بین کیفیت زندگی و سطح فردی و جمعی سرمایه اجتماعی در میان سالمندان در روستاهای بنگلادش صورت می‌گرفت. با استفاده از رگرسیون لجستیک، نتایج نشان داد که سن بالا، پایگاه اقتصادی ضعیف خانواده، میزان پایین سرمایه اجتماعی در سطح فرد و روستا عوامل تعیین‌کننده در کیفیت زندگی سالمندان به‌شمار می‌روند. همچنین سرمایه اجتماعی در سطح فرد و روستا به‌طور مستقیم با کیفیت زندگی سالمندان در ارتباط است.

فلیکس ریکونا^(۲۰۰۳)، تأثیر سرمایه اجتماعی بر رضایت و کیفیت زندگی در محیط کار اسپانیا را سنجید. او برای سرمایه اجتماعی پنج بُعد در نظر می‌گیرد: اعتماد، روابط اجتماعی، تعهد، ارتباطات و نفوذ. این تحقیق با استفاده از داده‌های پیمایش کیفیت زندگی موضوع را بررسی و در نتیجه‌گیری چنین عنوان می‌کند که مدل به‌کار گرفته‌شده برای این کار از نظر آماری تأیید شده و توان واریس قضا یا را داشته است. سطح بالای سرمایه اجتماعی سطح بالاتری از رضایت شغلی و کیفیت زندگی را در محیط کار ایجاد می‌کند. سرمایه اجتماعی پیش‌بینی‌کننده‌ای بهتر برای کیفیت زندگی در محیط کار و رضایت شغلی نسبت به خصوصیات کارگران، شرکت یا سازمان و محیط کار است. (ماجدی، ۱۳۸۵)

روش‌شناسی تحقیق

روش تحقیق حاضر، پیمایشی و از نظر زمانی مقطعی است و از نوع مطالعات پنهانگر و کاربردی محسوب می‌شود. جامعه آماری شامل «کلیه دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه آزاد اسلامی مشهد در سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۸۹ می‌باشد.» دانشگاه آزاد اسلامی مشهد در حال حاضر دارای دانشکده‌های: فنی و مهندسی، علوم پایه، علوم پزشکی، حقوق و علوم سیاسی، حسابداری و مدیریت، الهیات و معارف اسلامی، هنر و معماری، پیراپزشکی و مجتمع آموزشی گلپهار با ۲۵۴۴۹ دانشجو می‌باشد.

حجم نمونه تحقیق از طریق فرمول کوکران و بر اساس حجم نمونه متناسب با جامعه

آماري ۴۲۵ نفر و شیوه نمونه‌گیری براساس نمونه‌گیری طبقه‌ای محاسبه شده‌است. متغیر وابسته رضایت از زندگی دانشجویان می‌باشد و برای سنجش آن از مقیاس رضایت زندگی دینر، استفاده شده است. متغیر مستقل سرمایه اجتماعی می‌باشد که با معرف‌های «مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، شبکه روابط اجتماعی» سنجیده شد. متغیرهای زمینه‌ای شامل: جنسیت، سن، رشته، سال و مقطع تحصیلی، وضعیت تأهل، وضعیت اشتغال و محل سکونت دانشجویان می‌باشد.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه می‌باشد. از روایی محتوایی^۱ یا صوری^۲ استفاده شده است. برای پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که مهمترین روش برای مقیاس‌های رتبه‌ای (ترتیبی) می‌باشد. لازم به ذکر است که ضریب آلفای کرونباخ سؤالات این تحقیق (۰/۷۸۰) می‌باشد.

دربخش توصیفی از جداول دو بعدی و آماره‌های میانگین، میانه، واریانس و انحراف معیار استفاده شده است. در بخش تحلیلی نیز متناسب با سطوح سنجش متغیرها از آزمون‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شده است.

یافته‌ها:

توصیف متغیر زمینه‌ای (سیمای پاسخگویان):

جنس: اکثر پاسخگویان (۵۴ درصد) زن و ۴۶ درصد مرد می‌باشند. لازم به ذکر است که در این تحقیق نسبت جنسی با توجه به جامعه آماری رعایت گردیده است.

گروه‌های سنی: ۴۱/۶٪ پاسخگویان در گروه سنی ۱۷ تا ۲۱ سال، ۴۱/۴٪ در گروه سنی ۲۲ تا ۲۶ سال، ۱۱/۱٪ در گروه سنی ۲۷ تا ۳۱ سال و ۵/۹٪ در گروه سنی ۳۲ سال و بیشتر قرار دارند. میانگین سنی پاسخگویان حدود ۲۳ سال می‌باشد.

وضعیت تأهل: ۷۲/۵٪ پاسخگویان مجرد و ۲۷/۵٪ متأهل می‌باشند.

وضعیت اشتغال: ۱۰/۸٪ پاسخگویان دارای شغل دائم، ۱۳/۹٪ شغل موقت و ۷۵/۳٪

1-Content Validity

2-Formal Validity

بدون شغل می باشند.

محل سکونت: اکثر پاسخگویان (۸۵/۴٪) در شهر مشهد و ۱۴/۶٪ در سایر شهرها و روستاها ساکن می باشند.

سال تحصیلی: بیشتر پاسخگویان (۳۱/۸٪) در سال سوم و کمترین آنها (۳/۸٪) در سال ششم و بیشتر مشغول به تحصیل می باشند.

مقطع تحصیلی: بیشتر پاسخگویان در مقطع کارشناسی (۷۱/۱٪) و کمترین آنها در مقطع دکتری (۶/۶٪) مشغول به تحصیل می باشند.

بیشتر پاسخگویان (حدود ۴۳٪) در حد خیلی زیاد و زیاد از زندگی فعلی خود رضایت دارند. حدود ۴۰٪ در حد متوسط و حدود ۱۷٪ در حد کم و خیلی کم از زندگی حال خود رضایت دارند. میانگین میزان رضایت از زندگی دانشجویان حدود ۳/۳ می باشد.

میزان مشارکت اجتماعی بیشتر پاسخگویان (حدود ۵۴/۴٪) در حد متوسط، حدود ۱۸٪ در حد زیاد و خیلی زیاد و حدود ۳۰٪ در حد کم و خیلی کم می باشد. میانگین میزان مشارکت اجتماعی دانشجویان در این تحقیق حدود ۲/۹ می باشد. میانگین میزان مشارکت اجتماعی دانشجویان در حد متوسط و پایین تر می باشد.

میزان اعتماد اجتماعی بیشتر پاسخگویان (حدود ۷۱٪) در حد متوسط، حدود ۲۶٪ در حد زیاد و خیلی زیاد و حدود ۳٪ در حد کم و خیلی کم می باشد. میانگین میزان اعتماد اجتماعی دانشجویان حدود ۳/۲ یا در حد متوسط و بالاتر می باشد.

میزان شبکه روابط اجتماعی بیشتر پاسخگویان (حدود ۴۹٪) در حد زیاد و خیلی زیاد، حدود ۴۳/۵٪ در حد متوسط و حدود ۷٪ در حد کم و خیلی کم می باشد. میانگین میزان شبکه روابط اجتماعی دانشجویان حدود ۳/۴ و در حد متوسط و بالاتر می باشد.

میزان سرمایه اجتماعی بیشتر پاسخگویان (حدود ۷۲٪) در حد متوسط، حدود ۲۵٪ در حد زیاد و خیلی زیاد و حدود ۳٪ در حد کم و خیلی کم می باشد. میانگین میزان سرمایه اجتماعی دانشجویان حدود ۳/۲ و در حد متوسط و بالاتر می باشد.

شاخص‌های مرکزی در متغیرهای مستقل و وابسته

شاخص‌های مرکزی	رضایت از زندگی	سرمایه اجتماعی	مشارکت اجتماعی	اعتماد اجتماعی	شبکه روابط اجتماعی
میانگین	۳/۳	۳/۲	۲/۹	۳/۲	۳/۴
انحراف معیار	۰/۹۱	۰/۴۹	۰/۶۹	۰/۵۰	۰/۷۰
واریانس	۰/۸۳	۰/۲۴	۰/۴۸	۰/۲۵	۰/۴۹
تعداد گویه‌ها	۶	۳۷	۱۵	۱۲	۱۰

تحلیل یافته‌های تحقیق (آزمون فرضیات)

برای بررسی فرضیه‌های تحقیق، نمره مربوط به هر متغیر مستقل از طریق محاسبه سؤالات پرسشنامه (سؤالات مربوط به هر متغیر) و نیز محاسبه امتیاز مربوط به متغیر وابسته (رضایت از زندگی)، از طریق ضریب همبستگی پیرسون میزان همبستگی بین دو متغیر محاسبه همچنین با استفاده از ضریب همبستگی فرضیات مورد آزمون قرار گرفت.

جدول آزمون ضریب همبستگی رضایت از زندگی با سرمایه اجتماعی

رضایت از زندگی (متغیر وابسته)			متغیرهای مستقل
سطح معناداری-P-value	حجم نمونه	ضریب همبستگی	
۰.۰۰۰	۴۲۵	۰/۲۹۷	سرمایه اجتماعی
۰.۰۶۱	۴۲۵	۰/۰۹۱	مشارکت اجتماعی
۰.۰۰۰	۴۲۵	۰/۲۸۴	اعتماد اجتماعی
۰.۰۰۰	۴۲۵	۰/۲۹۱	شبکه روابط اجتماعی

فرضیه اول «بین سرمایه اجتماعی دانشجویان و رضایت از زندگی آنها رابطه وجود دارد.» براین اساس میزان همبستگی بین سرمایه اجتماعی دانشجویان و رضایت از زندگی آنها برابر (۰/۲۹۷) گردیده است و با احتمال بیش از ۹۹ درصد بین آنها رابطه معنادار وجود دارد.

فرضیه دوم «بین مشارکت اجتماعی دانشجویان و رضایت از زندگی آنها رابطه وجود دارد.»
براین اساس شدت همبستگی بین سرمایه اجتماعی دانشجویان و رضایت از زندگی آنها برابر
(۰/۰۹۱) گردیده است.

فرضیه سوم «بین اعتماد اجتماعی دانشجویان و رضایت از زندگی آنها رابطه وجود دارد.»
براین اساس شدت همبستگی بین سرمایه اجتماعی دانشجویان و رضایت از زندگی آنها برابر
(۰/۲۸۴) گردیده است.

فرضیه چهارم «بین شبکه روابط اجتماعی دانشجویان و رضایت از زندگی آنها رابطه وجود
دارد.» براین اساس شدت همبستگی بین سرمایه اجتماعی دانشجویان و رضایت از زندگی آنها
برابر (۰/۲۹۱) گردیده است. در نتیجه بین مشارکت اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه و
همبستگی معناداری مشاهده نشد. اما بین شبکه روابط اجتماعی، سرمایه اجتماعی و اعتماد
اجتماعی با متغیر رضایت از زندگی همبستگی معناداری وجود دارد.

جهت بررسی دقیق تر تأثیر ابعاد سرمایه اجتماعی بر رضایت از زندگی می توان از
رگرسیون چندگانه استفاده نمود. در رگرسیون چندگانه، اثر تمام ابعاد (متغیرهای مستقل)
در کنار هم بر رضایت از زندگی (متغیر وابسته) بررسی می شود و اثربخش ترین ابعاد را می توان
بر اساس معادله مدل رگرسیون تشخیص داد.

جدول آنالیز واریانس

	درجه آزادی	مقدار F	سطح معناداری
Regression	۳	-	۰.۰۰۰
Residual	۴۲۱	۱۹/۲۹۷	-
Total	۴۲۴	-	-
R=0/348		R ² =0/121	Ad R ² =0/115

بر اساس جدول زیر می توان ملاحظه کرد که مدل رگرسیون در مجموع از نظر آماری
معنی دار است. (Sig<0.001) لذا می توان رابطه معنی دار بین ابعاد سرمایه اجتماعی و رضایت از
زندگی را پذیرفت.

شدت همبستگی بین متغیرها (۰/۳۴۸) است و قدرت تبیین مدل رگرسیون (۰/۱۲۱) می باشد.

معنای آن این است که ۱۲٪ تغییرات رضایت از زندگی براساس متغیرهای مدل و ۸۸٪ باقی-مانده با سایر متغیرهای خارج از مدل تبیین می‌گردد. شایان ذکر است سهم کم میزان تبیین (۱۲٪) الزاماً به معنای ضعف مدل تحلیلی پژوهش نیست، بلکه به واسطه کمی متغیرهای تبیین-کننده است که حکایت از ماهیت این قسم از پژوهش‌ها دارد. به عبارت دیگر در پژوهش‌هایی که رابطه متغیر وابسته صرفاً با یک سازه اجتماعی اندازه‌گیری می‌شود، هدف اصلی محقق کسب درجه بالای تبیین نیست بلکه واکاوی سهم اثربخشی ابعاد سازه پیش‌بینی کننده (که در این پژوهش سرمایه اجتماعی است) می‌باشد. به عبارتی دیگر در پژوهش‌هایی که رابطه بین دوسازه اجتماعی هدف پژوهش است نوع پژوهش از جنس مطالعات ژرفانگر محسوب می‌گردد. (درمقایسه با مطالعاتی که به تبیین رضایت از زندگی با مجموعه متنوعی از متغیرهای مستقل می‌پردازد)

جدول آماره‌های رگرسیون چندگانه در ابعاد سرمایه اجتماعی

ضریب رگرسیون	انحراف استاندارد	آماره T	مقدار معناداری
۱.۲۷۲	۰.۳۱۱	۴.۰۹۵	۰.۰۰۰
-۰.۰۰۱	۰.۰۵۸	-۰.۰۲۰	۰.۹۸۴
۰.۲۷۰	۰.۰۶۲	۴.۳۵۰	۰.۰۰۰
۰.۳۸۷	۰.۰۹۴	۴.۰۹۶	۰.۰۰۰

ضرایب مدل رگرسیون چندگانه اثر هرکدام از متغیرهای مستقل را برمتغیر وابسته (رضایت از زندگی) نشان می‌دهند. باید توجه داشت که میزان اثر به این معنی است که هر نوع تغییر در هرکدام از ابعاد متغیر مستقل تا چه حدی برمتغیر وابسته (رضایت از زندگی) اثر می‌گذارد. در مدل فوق میزان اثر مشارکت اجتماعی درکنار اثرات دیگر معنی‌دار نمی‌باشد یا به عبارتی می‌توان گفت تأثیر مشارکت اجتماعی بر رضایت از زندگی در سایر متغیرها مستتر است. به نظر می‌رسد تفاوت در ماهیت ابعاد سه‌گانه سرمایه اجتماعی بتواند به تفسیر نظری در تفاوت سهم اثربخشی ابعاد مذکور در تبیین رضایت از زندگی بپردازد. با این توضیح که دو بعد «اعتماد اجتماعی» و «شبکه روابط اجتماعی» عمدتاً ماهیتی عاطفی دارند درحالی‌که بعد

«مشارکت اجتماعی» - از آن حیث که مستلزم ایجاد حداقل سازمان اجتماعی است - عمدتاً ماهیتی عقلانی دارد. از آنجا که رضایت از زندگی نیز بیشتر ماهیتی عاطفی دارد لذا دو بعد مذکور از هبستگی بالایی با رضایت از زندگی برخوردارند.

براساس مدل بیشترین میزان اثر، مربوط به متغیر اعتماد اجتماعی می‌باشد که به ازای هر واحد افزایش اعتماد اجتماعی شاهد افزایش ۰/۳۸۷ در میزان رضایت از زندگی هستیم و میزان اثر مربوط به شبکه روابط اجتماعی ۰/۲۷۰ است.

بحث و نتیجه‌گیری

متغیر وابسته تحقیق رضایت از زندگی و متغیر مستقل سرمایه اجتماعی می‌باشد. برای سنجش رضایت از زندگی از پرسشنامه استاندارد دینر استفاده شده است و سرمایه اجتماعی با معرف‌های مشارکت اجتماعی، اعتماداجتماعی و شبکه روابط اجتماعی سنجیده شده است. براین اساس در متغیرهای اصلی تحقیق اگر حداکثر مطلوبیت را عدد پنج و حداقل مطلوبیت را عدد یک در نظر بگیریم بر اساس آماره میانگین مشاهده می‌کنیم که میانگین رضایت از زندگی (۳/۳)، سرمایه‌اجتماعی (۳/۲)، مشارکت اجتماعی (۲/۹)، اعتماد اجتماعی (۳/۲) و شبکه رابطه اجتماعی (۳/۴) می‌باشد. بالاترین میانگین در بین متغیرهای مستقل مربوط به میزان شبکه روابط اجتماعی می‌باشد. بر این اساس رضایت از زندگی در بین دانشجویان در حد متوسط به بالا می‌باشد و داده‌های جدول حکایت از آن دارد که رضایت از زندگی در بین دانشجویان با مقداری تفاوت بیشتر از سرمایه اجتماعی می‌باشد. در بین معرف‌های سرمایه اجتماعی، بالاترین میزان مربوط به شبکه روابط اجتماعی و پایین‌ترین میزان مربوط به مشارکت اجتماعی می‌باشد. یعنی این‌که میزان تعاملات و ارتباطات دانشجویان قوی‌تر از میزان مشارکت اجتماعی آنها در کارهای گروهی و جمعی می‌باشد. در توصیف متغیر اعتماد اجتماعی می‌توان به این نکته اشاره کرد که میزان آن در بین دانشجویان در حد متوسط به بالا می‌باشد.

سرمایه اجتماعی یک پیش‌بینی‌کننده خوب برای تبیین رضایت از زندگی می‌باشد. در این راستا متغیرهای اعتماداجتماعی، مشارکت اجتماعی و رابطه اجتماعی (معرف‌های سرمایه اجتماعی) سهم بالایی از تبیین واریانس کل رضایت از زندگی را توضیح می‌دهند. در آزمون فرضیات

مشخص شد که بین فرضیات تحقیق رابطه معناداری وجود دارد که شدت همبستگی در فرضیات مختلف متفاوت می‌باشد.

با توجه به رگرسیون چندگانه که بین ابعاد سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی انجام شد، میزان اثر متغیر مشارکت اجتماعی در کنار اثر سایر متغیرهای دیگر معنی‌دار نمی‌باشد. براساس مدل بیشترین میزان اثر، مربوط به متغیر اعتماد اجتماعی می‌باشد که به ازای هر واحد افزایش اعتماد اجتماعی شاهد افزایش ۰/۳۸۷ در میزان رضایت از زندگی هستیم و میزان اثر مربوط به شبکه روابط اجتماعی ۰/۲۷۰ است.

فهرست منابع

۱. الوانی، سیدمهدی و شیروانی، علیرضا، (۱۳۸۰)، اصلاحات اداری و سرمایه اجتماعی-تنگناها و راه چاره‌ها، مجله مدیریت و توسعه، شماره ۱۰.
۲. امیرکافی، مهدی، (۱۳۸۴)، اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بهشتی تهران.
۳. اینگلهارت، رونالد، (۱۳۸۲)، تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، انتشارات کویر، تهران، چاپ دوم.
۴. بخشی پور رودسری، عباس و همکاران، (۱۳۸۴)، بررسی رابطه رضایت از زندگی و حمایت اجتماعی با سلامت روان در دانشجویان، فصلنامه اصول بهداشت روانی، سال هفتم، شماره ۲۷.
۵. باینگانی، بهمن، (۱۳۷۸)، بررسی اشکال سرمایه بر رضایت از زندگی (مطالعه موردی جوانان شهرستان پاوه)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
۶. بیانی، علی‌اصغر و همکاران، (۱۳۸۶)، اعتبار و وایی مقیاس رضایت از زندگی، فصلنامه روانشناسان ایرانی، سال سوم، شماره ۱۱.
۷. بیکر، واین، (۱۳۸۲)، مدیریت و سرمایه اجتماعی، ترجمه: مهدی الوانی و محمدرضا ربیعی، انتشارات سازمان مدیریت صنعتی، تهران.
۸. تاجبخش، کیان، (۱۳۸۴)، سرمایه اجتماعی: اعتماد، دموکراسی و توسعه، انتشارات شیراز، تهران.

۹. پاتنام، روبرت، (۱۳۸۰)، *دموکراسی و سنتهای مدنی*، ترجمه محمدتقی دلفروز، تهران، انتشارات روزنامه سلام.
۱۰. پسندیده، یلدا (۱۳۸۶)، *بررسی رابطه سرمایه اجتماعی، اقتصادی و کیفیت زندگی سالمندان* (مطالعه موردی شهر مشهد)، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
۱۱. چلبی، مسعود، (۱۳۷۵)، *جامعه شناسی نظم: تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی*، نشر نی، تهران.
۱۲. رفیع پور، فرامرز، (۱۳۷۸)، *آنا تومی جامعه*، شرکت سهامی انتشار، تهران.
۱۳. زاهدی، محمدجواد، (۱۳۸۶)، *فقر و سرمایه اجتماعی*، فصلنامه علمی پژوهشی و رفاه اجتماعی، سال هفتم، شماره ۲۸.
۱۴. زکی، محمدعلی، (۱۳۸۶)، *اعتباریابی مقیاس چند بعدی رضایت از زندگی دانش آموزان*، مجله روانپزشکی و روان شناسی بالینی ایران، سال سیزدهم، شماره ۱.
۱۵. ساروخانی، باقر (۱۳۸۵)، *روش های تحقیق در علوم اجتماعی*، جلد اول، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران.
۱۶. شارع پور، محمود، (۱۳۸۳)، *بررسی تجربی سرمایه اجتماعی در استان مازندران*، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان مازندران.
۱۷. صفدری شاهروردی، شمسیه، (۱۳۸۵)، *مقایسه منزلت های هویتی و الگوی شخصیت ضد اجتماعی مجرمین و غیر مجرمین استان گیلان و سیستان و بلوچستان*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه گیلان.
۱۸. عبدی، عباس، (۱۳۸۵)، *دروغ آتشی بر جان سرمایه اجتماعی*، روزنامه شرق، ۸۵/۶/۴.
۱۹. غفاری، غلامرضا و اوتق نازمحمد، (۱۳۸۵)، *سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی*، مطالعه موردی شهر گنبد کاووس. *مطالعات اجتماعی ایران*، شماره ۱.
۲۰. فوکویاما، فرانسیس، (۱۳۷۹)، *پایان نظم*، ترجمه: غلامعباس توسلی، انتشارات جامعه ایرانیان، تهران.
۲۱. کلمن، جیمز، (۱۳۷۷)، *بنیادهای نظریه اجتماعی*، ترجمه: منوچهر صبوری، نشر نی، تهران.
۲۲. لهسایی زاده، عبدالعلی، (۱۳۸۶)، *رابطه سرمایه اجتماعی و سلامت روان در مهاجران*، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی سال هفتم، شماره ۲۶.

۲۳. ماجدی، سیدمسعود، لهسایی‌زاده، عبدالعلی، (۱۳۸۵)، بررسی رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای سرمایه اجتماعی و رضایت از کیفیت زندگی (مطالعه موردی در روستاهای استان فارس)، فصلنامه روستا و توسعه سال نهم، شماره ۴.
۲۴. ناطق پور، محمدجواد و فیروزآبادی، سیداحمد، (۱۳۸۵)، شکل‌گیری سرمایه اجتماعی و فرا تحلیل عوامل مؤثر بر آن، نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۸.
- ۲۵- وحید، فریدون و دیگران، (۱۳۸۲)، رابطه سرمایه اجتماعی با هویت اجتماعی دانشجویان: مطالعه یازده دانشگاه دولتی تهران، مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان، شماره ۱۷.
- 26-Bray, I., & Gunnell, D. (2006). Suicide rates, lifesatisfaction and happiness as marker for population mental health. *Psychiatry Epidemiologic*, 41,333-337.
- 27- Coleman, J.S. (1990). *Foundations of social theory*. "Cambridge, MA:Harvard University Press.
- 28- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- 29- Diener, E. D., Emmons, R., Larsen, R., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life scale. *Jou-Rnal of personality Assessment*, 1,71-75.
- 30- Diener, E. E., Sun, M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well being: Three decades of progress.
- 31- Frisch, M. B. (2000). Improving mental and physical health care through quality of life therapy and assessment, In E. D. Ieoner (Ed.). *Advances in quality of life theoryand research* (pp. 207-241). Great Britain: Kluwer Academic Publication.
- 32- George, L. K. (1981). Subjective well-being: Conceptual and methodological_ issues. *Annual Review of Gerontology and Geriatrics*, 2, 345-382.
- 33- Gibson, D. M. (1986). Interaction and well-being: Isit_ quantity or quality that counts? *International Journal of_ Aging and Human Development*, 24, 29-40.
- 34- Huebner, E. S., Laughlin, J. E., Ash, C., & Gilman, R. (1998). Further validation of the Multidimensional Students'Life Satisfaction Scale. *Journal of Psychological Assessment*, 16, 118-134.
- 35- King, L, Lyubomirsky, S., & Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Dose happiness lead to success? *Psychological Bulletin*, 131, 803-855.
- 36- Lopez, S. (2002). *Hand book of positive psychology*. Oxford University Press.
- 37- Myers DG, Diener ED .Who is happy? *Psychological science*, 1995, 6(1), 10-19.

38- Maltaby, J., Day, L., McCutcheon, L. E., Gillett, R., Houran, J., & Ashe, D. D. (2004). Personality and coping: A context for examining celebrity worship and mental health. *British Journal of Psychology*, 95, 411-428.

39- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*, 6, 10-19.

40- Putnam, R. D. 1995. "Bowling alone: America's declining Social Capital", *Journal of Democracy* 6(10) : 65-78.

41- Putnam, R. D. (2000), *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Touchstone Books.

42- Seligman, M.E.P., Steen, T., Park, N. and Peterson, Ch., (2005). "Positive psychology progress: empirical validation of interventions".

43- Uphoff, Norman. (2000), "Understanding Social Capital: Learning from the Analysis and Experience of Participation", in *Social Capital: A Multifaceted Perspective*, ed. by P. Dasgupta & I. Serageldin, The World Bank.

44- Willits, F. K., & Crider, D. M. (1988). Religion, race, and psychological well-being. *Journal of the Scientific Study of Religion*, 23, 351-362.

45- Zullig, K. J., Valois, R. F., Huebner, E. S., & Drane, J. W. (2005). Adolescent health-related quality of life and perceived satisfaction with life. *Quality of Life Research*, 14, 573-584.